

УДК 338.24

В. Г. Маргасовакандидат економічних наук, доцент
Чернігівський національний технологічний університет**ІНКОРПОРАЦІЯ ПОТЕНЦІАЛУ МЕНТАЛЬНОСТІ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:
ДО МЕТОДОЛОГІЧНОЇ СХЕМИ ДОСЛІДЖЕННЯ СТІЙКОСТІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ**

У статті обґрунтовано ментальну структуру забезпечення стійкості економіки до загроз, визначено основні властивості ментальності, оцінено її вплив на становлення економічних інститутів, розкрито структуру та елементи економічної ментальності як неформального інституту системи забезпечення стійкості економіки. Досліджено національну економіку як систему, яка є взаємодією соціально-економічних відносин у суспільстві, інститутів та навколишнього середовища, де існуючі міжсистемні зв'язки посилюють опірність кожної з підсистем, забезпечуючи здатність до самоорганізації всієї системи на основі синергії (більшість економічних систем є ментальними).

Ключові слова: ментальність, стійкість економіки, економічна безпека, економічна ментальність, фактори, які корегують економічну ментальність.

I. Вступ

Розв'язання проблеми забезпечення стійкості економіки до загроз економічній безпеці і, відповідно, забезпечення високого рівня результативності реалізації певної стратегії – є неможливим без урахування особливого історичного досвіду, культури, специфічних принципів і засобів життєзабезпечення, здобутих кожним суспільством або цивілізацією протягом багатовікового існування. Ці чинники сьогодні визначають рівень ментальності того чи іншого народу.

Економічна безпека як відносно самостійна галузь світоглядних досліджень формується і розвивається за певними правилами в кожного народу, починаючи з географічного фактору та закінчуючи споконвічними есхатологічними уявленнями, а економічна наука, у свою чергу, теоретично розв'язує загальноекономічні проблеми крізь призму національних, тим самим безпосередньо забезпечує універсальний зв'язок економічної науки зі знанням загалом.

Таким чином, відкритою актуальною проблемою сучасної національної економіки є аналіз механізму взаємодії загального характеру економічних процесів і матеріального виробництва з національною парадигмою економічного знання, яка є сьогодні головною складовою економічної політики будь-якої країни. Основу такої парадигми створює власне національно-сміслові поле економічного розвитку, котре будується на традиціях, світорозумінні, історичному досвіді, мові, цінностях та цілях кожного народу, що дає змогу створювати такі зразки економічної культури, які виведуть економіку України й національну методологію життєтворення

на якісно новий світовий рівень функціонування [4].

II. Постановка завдання

Мета статті полягає у розгляді економічної ментальності як фундаментального поняття, яке узагальнено інтегрує в собі суттєві властивості та безпосередні й опосередковані відносини в сфері соціально-економічної діяльності суспільства та системі забезпечення стійкості економіки України.

Сучасна національна економіка значну увагу приділяє проблемам стійкості економічних систем, що стало об'єктом досліджень відомих учених: В. Благодатного, В. Вітлінського, С. Дятлова, А. Завгороднього, Б. Карпінського, Ф. Ларрена, В. Леонтєва, І. Лук'яненко, О. Ляпунова, С. Онишко, Дж. Сакса, О. Селіщева, М. Соколова, О. Теліженка, О. Чимітової, В. Трояновського, С. Фішера, М. Фоміна, Дж. Хікса та ін.

Проблеми економічної безпеки широко актуалізуються у працях українських науковців О. Алімова, О. Барановського, З. Варналія, Т. Васильцева, О. Власюка, А. Гальчинського, В. Геєця, М. Єрмошенка, В. Микитенка, Г. Пастернак-Тарануценка, А. Сухорукова, Ю. Харазішвілі, С. Шкарлета, В. Шлемка; а також зарубіжних учених – Л. Абалкіна, С. Дойла, Є. Олейникова, В. Сенчагова, В. Тамбовцева, В. Панькова та ін.

Цілісне концептуальне бачення економічної ментальності в Україні ще не сформоване. Проте О. Бондаренко, В. Ворона, Е. Герасимова, І. Курас, Ю. Пачковський, В. Пилипенко, А. Ручка, Є. Суїменко та інші проводять дослідження в царині соціально-економічної, трудової поведінки суб'єктів суспільних процесів в Україні, зокрема, її підприємницьких характеристик. Ними також звертається увага на недооцінку чинни-

ка ментальності в українських соціально-економічних дослідженнях.

III. Результати

Задля обґрунтування ментальної структури економічної безпеки стійкого розвитку національної економіки необхідно почати з поняття ментальності та історії його виникнення, адже вивчення ментальності економічною наукою базується на теоретичних і практичних напрацюваннях в інших сферах (соціології, психології, історії, філософії та ін.). Так, зокрема, менталітет (ментальність) є системою поглядів, оцінок, норм і умонастроїв, що ґрунтується на наявних у цьому суспільстві знаннях і віруваннях і задає разом з домінуючими потребами та архетипами колективного безсвідомого ієрархію цінностей, а отже, й характерні для представників цієї спільності переконання, ідеали, схильності, інтереси та інші соціальні установки, що відрізняють цю спільність від інших [5; 7; 8].

Ця категорія пройшла тривалий шлях еволюції. Загальнотеоретичні аспекти розробки поняття ментальності можна певною мірою знайти у філософа В. Канта (“Критика чистого розуму”), соціолога й філософа Е. Дюркгейма (“Про розподіл суспільної праці”), психолога, антрополога, соціолога, історика Р. Лебона (“Психологія народів і мас”), філософа М. Гайдеггера (“Буття і час”), психологів К. Юнга (“Психологічні типи”) і З. Фрейда (“Мойсей і монотеїзм”), соціолога й філософа Е. Фромма (“Втеча від свободи”), філософа, історика й культуролога М. Фуко (“Слова і речі”). У їх працях містяться важливі висновки, які лягли в основу подальших розробок цієї проблеми. Загалом, усі наукові розробки й роботи і на Заході, і в пострадянських країнах умовно розподіляються на три напрями:

1) культурологічний, представники якого розглядають ментальність як сукупність уявлень і поглядів людей, що проживають на одній території і в певну епоху. Ментальність – це колективна свідомість, опосередкована соціальним середовищем;

2) психологічний, згідно з яким менталітет – це система поглядів, оцінок, що розкриваються на індивідуальному рівні і ґрунтуються на існуючих у певному суспільстві

знаннях, традиціях і віруваннях. Важливою рисою менталітету є те, що він задається архетипами колективного несвідомого;

3) соціологічний, у якому ментальність розглядається як історично зумовлені соціальні настрої та установки, що склалися в конкретних умовах. Менталітет визначає досвід і поведінку як індивіда, так і соціальних груп.

Основними властивостями менталітету, характерними для всіх напрямів і такими, що визначають його сутність, є: 1) латентність – прихованість від безпосереднього спостереження; 2) константність – стійкість і відтворюваність у будь-яких умовах, у тому числі й кризових; 3) амбівалентність – двоїстість, суперечливість прояву; 4) взаємопов’язаність і агрегатність – прояв якісної системності характеристик менталітету [6, с. 25–32]. У цій відповідності зазначимо, що у своєму генезисі класичною політекономією (смітіанством) безпосередньо враховано основи моральної філософії, назва якої свідчить про схожості з проблемами ментальності. Подальша історія економічної теорії свідчить, що окремі складові змістовного наповнення ментальності включалися представниками багатьох напрямів і шкіл (переважно гетеродоксії) до предмету економічного дослідження, зазвичай, як важливі концептуальні елементи їх теорій. Так, у ХХ ст. поняття ментальності активно ввійшло у науковий обіг як філософії, соціальної психології, так і економіки. Щодо економічної теорії, то мова може йти про доцільність оперування поняттям економічної ментальності. При цьому визнаємо, що економічна ментальність впливає на всі сфери життя суспільства. Особливості економічних цінностей і норм поведінки, властиві певною мірою для всіх представників будь-якої етнічної групи, характеризують її національну економічну ментальність. Вплив економічної ментальності на розвиток національної економіки має такий узагальнений вигляд (рис. 1): економічна ментальність (основний неформальний інститут) формується під впливом об’єктивних умов життя нації і визначає характер соціально-економічних норм (формальних інститутів), які, в свою чергу, формують історичну траєкторію соціально-економічного розвитку нації.

Рис. 1. Вплив ментальності на становлення економічних інститутів*

*Джерело: згруповано автором

Щодо структури економічної ментальності – загальноприйнятої концепції не існує. На нашу думку, можна виділити такі структурні рівні її реалізації: а) рівень несвідомого (підсвідомість, колективне несвідоме, транс персональна свідомість); б) рівень свідомого (усвідомлення, рефлексія); в) рівень індивідуальної ментальності, єдність свідомих і несвідомих (підсвідомих, трансперсональних) цінностей; г) рівень ментальності певної соціальної групи, суспільства, єдності загальноприй-

нятих у їх межах норм і настанов. При цьому основними елементами економічної ментальності є, на нашу думку, стереотипи споживання, норми і зразки соціальної взаємодії, організаційні форми господарської життєдіяльності, ціннісно-мотиваційне ставлення до праці й багатства, ступінь сприйняття зарубіжного досвіду (рис. 2).

Таким чином, наведемо уточнені дефініційні значення та визначення окремих економічних понять.

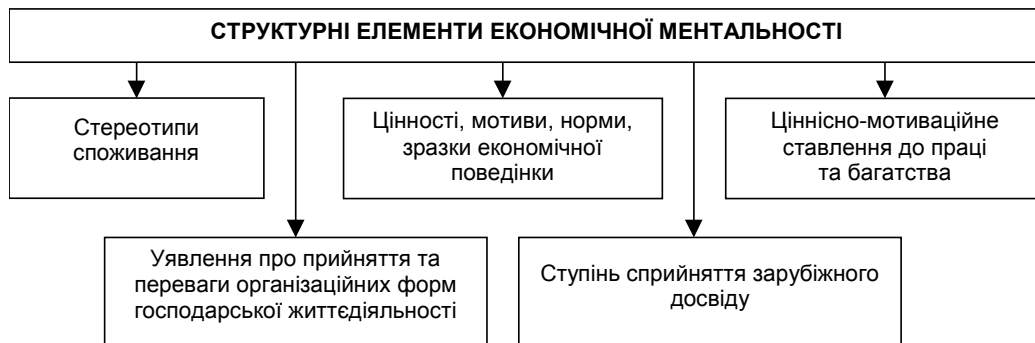

Рис. 2. Структурні елементи економічної ментальності*
*Джерело: систематизовано автором

Стереотипи споживання – уявлення про нормальний споживчий бюджет і бажані тенденції його зміни можуть варіюватися в різних народів у дуже широких межах. Різні стереотипи споживання зумовлюють і різні підходи до виробництва в структурі національної економіки: або більше працювати і більше отримувати, або працювати як можна менше, забезпечуючи стандартні потреби.

Цінності, мотиви, норми, зразки економічної поведінки – люди по-різному відносяться до своїх партнерів з виробничого процесу. Для освіченого сучасника природна думка про те, що люди рівні, що людина цінна не тим, якої вона раси, національності, прізвища тощо, а своїми діловими якостями. Однак на сьогодні спілкування людей як рівного з рівним аж ніяк не є загальноприйнятим, а в доіндустріальних економічних системах дискримінація – поділ людей на “своїх” і “чужих” – взагалі є загальним правилом.

Ціннісно-мотиваційне ставлення до праці та багатства (як до результату праці) – найважливіший компонент господарської культури, який найбільш легко фіксується. Праця може трактуватися і як принизливе заняття, і як єдино можливий шлях самореалізації людини. Так, в одному випадку праця виступає лише як засіб досягнення мети, в іншому ж – як одна з цілей життєдіяльності нормальної людини. Зароблене працею багатство також може й вітатися, й засуджуватися. Природно, що поклоніння перед багатством або його засудження не можуть не впливати на максимізуючу поведінку індивіда, підстьобуючи його або обмежуючи.

Уявлення про прийняття та переваги організаційних форм господарської життєдіяльності – господарська поведінка людей значною мірою залежить від того, які загальноприйняті стереотипи взаємовідносин суспільства та індивіда. Саме організаційні форми існування господарської культури задають ті форми організації праці, взаємовідносин держави та бізнесу, які визнано нормальними, яких індивід зобов’язаний дотримуватися, якщо не бажає відчувати суспільного осуду. Головним стереотипом організаційних форм є схильність до самостійної, індивідуальної або групової, колективної діяльності. У будь-якому суспільстві зазвичай наявні одночасно і індивідуалістичні, і колективістські цінності, але їх пропорції можуть різнитися.

Ступінь сприйняття зарубіжного досвіду – успіх або провал національного економічного розвитку багато в чому залежить від того, як національна господарська культура реагує на передовий зарубіжний досвід – відторгає його, творчо сприймає або механічно копіює.

Таким чином, економічну ментальність визначають такі ознаки, як історизм та суспільний характер. Їх вплив проявляється в такому: а) економічна ментальність синтезує та акумулює результати попереднього культурного розвитку, його загальноцивілізаційні, загальностадійні, етнонаціональні та інші параметри; б) риси ментальності варіюють відповідно до соціально-економічної специфіки його носіїв: їх статусу потреб, інтересів цілей тощо; в) національний хара-

ктер (тип) економічної ментальності зумовлює її широку варіативність (специфічність) для різних етносів, націй, жителів різних країн та регіонів; г) відзначимо вплив на її формування релігійних моральних норм і принципів [3].

Водночас, економічна ментальність України відображає тривалу й трагічну історію нашої держави. Можна виділити, принаймні, чотири групи чинників, які, накладаючи один на одного, сформували сучасну українську економічну ментальність: 1) мобілізаційно-комунальне виробниче середовище – чинник, який діє з початкових моментів розвитку української нації; 2) православна етика – чинник, який надає сильний вплив на розвиток національної культури понад тисячоліття; 3) наздоганяюча модернізація, яка протягом останніх століть змушує українське суспільство перебувати у стані постійної мобілізації; 4) радянський “експеримент”, під впливом якого протягом більше 70 років здійснювалося цілеспрямоване ідеологічне виховання українців.

Поряд із вищезазначеним, економічна ментальність характеризує специфіку свідомості населення, що складається історично й проявляється в єдності свідомих і несвідомих цінностей, норм і настанов, які відображаються у поведінці населення. Отже, у вузькому сенсі економічна ментальність – це ментальність у пристосуванні до економіки (господарства) як сфери життєдіяльності суспільства, яка реалізується в певних формах та механізмах економічної (господарської) активності людини. У широкому сенсі економічна ментальність є принципово властивістю діяльності людини як соціально-економічного суспільного суб’єкта; це – внутрішня логіка системи дій, вчинків, реакцій людини – суб’єкта господарської активності [1, с. 15]. Відповідно до вищезазначеного, економічними архетипами ментальності є: економічна раціональність, цілераціональність, раціональність ставлення до світу, прагматична мотивація, підприємливість, соціально-економічний індивідуалізм, активність людини як економічного суб’єкта, особлива соціально-психологічна мотивація, готовність і здатність до різних видів ризику, діяльна самосвідомість, прихильність певній діловій моралі та ін. [2; 9; 10]. Зазначені ознаки дають змогу тлумачити економічну ментальність родовою властивістю господарської діяльності як складової сутності людського універсуму, а також виходити на конкретні специфічні риси та прояви економічної ментальності (через форми й механізми економічної поведінки людини, через соціально-психологічний та індивідуально-психологічний “портрет” суб’єкта господарської діяльності тощо) при функціонуванні

системи забезпечення стійкості економіки до загроз економічній безпеці.

Процес економічних трансформацій у новітній Україні породжує становлення принципово нових особливостей соціально-економічних відносин, сприяє змінам соціально-економічної поведінки людей, які позначаються на їх економічній свідомості та поведінці, зрушенням у процесах розгортання їх економічної ментальності. Поряд з новими рисами економічної поведінки українського соціального суб’єкта мають місце нові риси його економічної ментальності. Суспільну свідомість необхідно адаптувати до радикальних змін соціально-економічної поведінки; здійснити цивілізоване “оброблення” цієї ситуації ментальністю. Відтак, при розгляді цих категорій уявлення щодо забезпечення стійкості економіки до загроз економічній безпеці як метасистеми стає досить дискусійним. Тут передбачені визначеність зв’язків між елементами, наявність єдиного системоутворювального чинника, цілі, термодинамічна ізолюваність, а отже, математична модель, яка буде включати вимірювану кінцеву кількість входів і виходів. Розглянуті ознаки, на наш погляд, не відображають процес функціонування економіки як системи.

Вважаємо за доцільне визнати таке: якщо застосовувати до економіки категорію “система”, то тільки на достатньо абстрактному рівні, адже не враховано залучення людини як творця, джерела економічних відносин. Стійкість економіки до загроз економічній безпеці – це така структура, яка містить у собі “усвідомлення” зовнішнього світу та має враховувати вплив когнітивних здібностей людини на моделювання економічних систем. Водночас загальна методологія побудови економічних систем, у тому числі й економіки, полягає в їх різноманітності та властивостях, а також у відсутності значущих, достовірних методів аналізу систем такої природи. Виділимо такі ключові групи систем: 1) об’єктивні (первинні) системи: природна система й людина, мета задана ззовні; 2) ментальні системи, створені в результаті цілеспрямованої людської діяльності: політична, соціальна, економічна, система обміну; 3) технічні системи.

Згідно з детермінантами усталеної концептуальної моделі розвитку суспільства сукупність ментальних і технічних систем являє собою системний економічний комплекс, а отже, має враховувати особливості ментальної структури при побудові системи забезпечення економічної безпеки стійкого розвитку національної економіки. Менталітет суспільства є складною системою, що має щонайменше два рівні: зовнішній, вітальний, значною мірою рухливий, пов’язаний безпосередньо з мінливими життєвими обставинами, в тому числі природними, соці-

льно-економічними, політико-ідеологічними та іншими, і внутрішній – інертний, більш стійкий, що являє собою у певному сенсі “ядро”, яке й коригує ментальні установки, “відновлюючи” їх, довівши до єдиного знаменника, наскільки це можливо, індивідуальні ментальності.

Розглянемо економіку як систему, яка є взаємодією соціально-економічних відносин у суспільстві, інститутів та навколишнього середовища, де наявні міжсистемні зв'язки підсилюють опірність кожної з підсистем, забезпечуючи здатність до самоорганізації всієї системи на основі синергії (рис. 3). Більшість економічних систем є ментальними й повинні враховувати свій потенціал життєзабезпечення. Звідси детальність вивчення особливості ментальності функціонування і розвитку української економіки стикається з низкою методологічних проблем при їх вивченні, а саме:

- а) включення у вивчення когнітивної системи людини, здатної до рефлексії;
- б) принциповий перехід від редукціонізму до холізму у вивченні ментальних систем (основні ідеї теорії систем групуються на-

вколо вивчення специфіки цілісних властивостей системи, неперетворюваний до властивостей її складових);

в) недостатній рівень розвитку математичного апарату для побудови моделей функціонування і формування системних комплексів;

г) визначення економічного системного комплексу як структури різних підсистем різної природи, елементів з різними багатовимірними параметрами – останнє дає змогу стверджувати, що сучасні математичні інтерпретації сучасних ментальних систем припускають, що вони (системи) є безліччю елементів. Це є суперечливим фактом, адже система не є безліччю, а тільки уявляється нею. Елементи ментальних систем не можуть бути подані як фіксовані частки. Як наслідок – віднесення їх до певної математичної безлічі як саме членування ментальних систем, так і взаємозв'язків між їх елементами, що пов'язано з когнітивними здібностями спостерігача, які носять умовний характер. Відповідно до інтерпретації причинно-наслідкових зв'язків можна отримати абсолютно різні висновки.

Рис. 3. Характеристика економічної ментальності як неформального інституту системи забезпечення стійкості економіки до загроз економічній безпеці *

* Джерело: систематизовано автором

Цінності й цілі в системі забезпечення стійкості економіки до загроз економічній безпеці – це, насамперед, структура тих значень людських навичок, умінь та економічних подій, котра надає смисл суспільному досвіду й знанням, вони вказують орієнтири, зразки, норми, що визначають спрямованість економічних процесів. Вони є символами та ідеями, що виражають і зумов-

люють орієнтацію людей у сфері економічних відносин щодо забезпечення економічної безпеки стійкого розвитку національної економіки, в межах якої практичні дії виробничо-матеріального характеру, знаряддя та засоби праці, виготовлені продукти набувають смисл, розуміються і витлумачуються людьми. Таким чином, економічна ментальність – 1) є суб'єктивною інформацією, тоб-

то внутрішнім і суб'єктивним регулятором поведінки, невіддільним від певного господарюючого суб'єкта; 2) характеризується усіма атрибутивними ознаками неформальних інститутів, оскільки є формою реалізації взаємодій між економічними агентами в системі забезпечення стійкості економіки до загроз економічній безпеці; імпліцитно містить механізм соціального контролю, який структурує зазначені взаємодії між економічними агентами; є неявною нормативною моделлю поведінки економічних агентів; 3) реалізується в організаційній моделі господарської поведінки агентів та відтворювального циклу, стереотипах заощадження і споживання, ступеня сприйнятливості інституційного середовища до інститутів, що трансформуються або новостворюються, та виступає, відповідно до характеру взаємодії з формальними інститутами, як джерело поступальної макроекономічної динаміки або фактора консервації інституційного середовища поряд із соціально-комунікативними чинниками, вихованням та освітою, визначає економічний образ мислення.

IV. Висновки

Процеси глобалізації та інформатизації економічного простору призвели до становлення глобальної економічної ментальності, що зумовлює процеси уніфікації поведінку агентів системи забезпечення стійкості економіки до загроз економічній безпеці. Водночас унікальність українського економічного менталітету є одним із джерел формування стійких неефективних норм, які перешкоджають формуванню і реалізації інноваційно орієнтованої стратегії розвитку національної економіки та інтерналізації негативних екстерналій. Таким чином, економічна ментальність є суттєвим фактором, що визначає успішність реформ, функціонування економічних інститутів та, врешті-решт, системи забезпечення стійкості економіки до загроз економічній безпеці. Динаміка неформалізованого інституту – економічної ментальності – задає вектор поведінки агентів цієї системи, даючи їм можливість найбільш ефективно або менш ефективно використовувати наявні ресурси. Звідси, можна також визнати, що економічна ментальність має ознаки інституційної організації (суб'єктивна інформація як внутрішній регулятор поведінки, невіддільний від суб'єкта ринку; соціальна модель взаємодії агентів національної економіки; нормативна модель поведінки, що існує в формі об'єктивної інформації, зовнішнього й незалежного від індивіда фактора), що дає змогу розглядати її як неформальний інститут системи забезпечення

стійкості економіки до загроз економічній безпеці, є “драйвером” або неформалізованим бар'єром процесу модернізації.

Список використаної літератури

1. Бондаренко О. В. Українська економічна ментальність: соціально-філософський аналіз : автореф. дис. ... д-ра філос. наук : “Соціальна філософія та філософія історії” / О. В. Бондаренко. – Київ, 2007. – 32 с.
2. Бурков В. Н. Механизмы функционирования организационных систем / В. Н. Бурков, В. В. Кондратьев. – Москва : Наука, 1981. – 384 с.
3. Гайдай Т. В. Теоретико-методологические основы исследования экономической ментальности: институциональный аспект [Электронный ресурс] / Т. В. Гайдай. – Режим доступа: <http://ecsocman.hse.ru/data/595/113/1231/Gaidai.pdf>.
4. Герасимова Е. М. Ментальність в структурі цінностей і цілей економічного знання [Електронний ресурс] / Е. М. Герасимова // Мультиверсум. Філософський альманах. – Київ : Центр духовної культури, 2007. – № 62. – Режим доступу: http://www.filosof.com.ua/Jornel/M_62/Herasyimova.pdf.
5. Кенэ Франсуа, Тюрго Анн Робер Жак, Дюпон де Немур Пьер Самюэль. Физикраты. Избранные экономические произведения / П. Н. Ключин (предисл.); пер. с фр., англ. и нем.; Юбилейн. изд. – Москва : Эксмо, 2008. – 1199 с.
6. Латов Ю. В. Экономическая ментальность как неформальный институт российской экономики / Ю. В. Латов, Н. В. Латова // Постсоветский институционализм. – 2005. – С. 347–374.
7. Никифоров А. Л. Соотношение рациональности и свободы в человеческой деятельности / А. Л. Никифоров // Исторические типы рациональности. – Москва : Институт философии РАН, 1995. – Т. 1. – 298 с.
8. Райзберг Б. А. Современный экономический словарь / Б. А. Райзберг, Л. Ш. Лозовский, Е. Б. Стародубцева. – 5-е изд., перераб. и доп. – Москва : ИНФРА-М, 2006. – 495 с.
9. Тюкин И. Ю. Адаптация в нелинейных динамических системах / И. Ю. Тюкин, В. А. Терехов. – Санкт-Петербург, 2006. – 377 с.
10. Швырев В. С. Рациональность как ценность культуры. Традиция и современность : монография / В. С. Швырев. – Москва : Прогресс-Традиция, 2003. – 176 с.

Стаття надійшла до редакції 20.11.2014.

Маргасова В. Г. Инкорпорация потенциала ментальности жизнеобеспечения: к методологической схеме исследования устойчивости экономики Украины

В статье обоснована ментальная структура обеспечения устойчивости экономики к угрозам, определены основные свойства ментальности, оценено ее влияние на становление экономических институтов, раскрыта структура и элементы экономической ментальности как неформального института в системе обеспечения устойчивости экономики. Национальная экономика исследована как система, которая является взаимодействием социально-экономических отношений в обществе, институтов и окружающей среды, где существующие межсистемные связи усиливают сопротивляемость каждой из подсистем, обеспечивая способность к самоорганизации всей системы на основе синергии (большинство экономических систем являются ментальными).

Ключевые слова: ментальность, устойчивость экономики, экономическая безопасность, экономическая ментальность, корректирующие экономическую ментальность факторы.

Marhasova V. Incorporation Capacity Mentality Livelihoods: to Methodological Scheme of Study the Stability of the Ukrainian Economy

The article proves the mental structure of the resilience of the economy to threats, defined the basic properties mentality, assessed its influence on the development of economic institutions, revealed the structure and elements of economic mentality as an informal institution in the system of ensuring the sustainability of the economy. Studied national economy as a system, which is the interaction of socio-economic relations in society, institutions and the environment, where the existing interconnection enhance the resistance of each of the subsystems, providing the ability for self-organization of the entire system based on the synergy (most economic systems are mental). economic archetypes mentality are: economic rationality, clericalist, rationality attitude to the world, pragmatic motivation, entrepreneurship, socio-economic individualism, human activity as an economic entity, special socio-psychological motivation, willingness and ability to different types of risk, active self-awareness, commitment to a certain business ethics and others. These features make it possible to interpret the economic mentality of the ancestral property of economic activity as a part of the human nature of the universe, and access to specific features and manifestations of economic mentality (through forms and mechanisms of human economic behaviour, through socio-psychological and individual psychological portrait of an economic entity, and so on) when the system of strategic ensuring of the economy sustainability to the threats to economic safety functioning.

Key words: mentality, economic stability, economic safety, economic mentality, factors that adjust the economic mentality.